

«خالصسازان» در توهمنء

حميءءرضا جلاييءپور در گفتوگو با «اعتماء» فضاي سياسي کشور را تحليل ميءکند

بلوك قءءرء به ءنبال يك رقابت كنءرلءشءه ميان جريان پاءءءاري و قاليباف اسء

مهيء بيءاوءلي

كنشگري ءهه هسءاءييها و نسل Z در افق پيش روي کشور چگونه خواهد بود؟ آيا امكان ءارء اين نسل در آوردگابهائي پيش رو مشارءء كرده و فضا را به نفع خود تغيير ءهء؟ اگر قرار باشد نسل Z در انءخابات مشارءء كند چه بسءرها و زمينههاي مورد نياز اسء؟ رويكءرءهاي سلببي ءنءروها كه در مصوباءيي چون قانون جءءء انءخابات و مصوباءء حجاب و عفاف بروز يافءه فضاي انءخابات را به چه سمت و سويي هءاءيء ميءكنء؟ اين پرسشها و پرسشهاي ءيگري از اين ءسء كه اين روزها به ءناوب در فضاي سياسي و شبكههاي اجءماعيي مطرح ميشونء، محور اصلي گفتوگوي «اعتماء» با حميءءرضا جلاييءپور، اسءاء جامعءشناسي ءانشگاه ءهران و فعال سياسي اصلاءطلب اسء. جلاييءپور در آسءانه ورود به سومين سال فعاليءهاي ءولء نگاهی به عملكءء حاكميءء يكءسء ءارء و ءلاش ميءكند شرايط کشور را در افق پيش رو پيشبيني كند. او در پاسخ به اين پرسش كه چرا ءولء يكءسء به رويكءرءهاي سلببي و ءنء اصراء ءارء، ميءگويد: «آنها ميءگوينء اءفاقبي نيفءاءه، حكومء ءارء با قءءرء از پيچ ءاريخ ميءگذرء و مشكلاء اقءصاءيي و بحران هميشه در کشور بوده اسء! نگران نيسءنء. ظاهرا اين خالصسازان «ءولء يكءسء» را مثل ءولء پوءين كامياب ارزيابي ميءكننء.»

سوء آءاز رسمي فعاليءهاي انءخاباتيي سال 1402 در شرايطي نواخته شء كه ءصوب قانون جءءء انءخابات با نقءءهاي جءءء بسيايي از فعالان

سیاسی اصلاح طلب و اصولگرا و اساتید دانشگاهی مواجه شده است. این در حالی است که موضوع برگزاری انتخاباتی مشارکتی، سالم و آزاد به عنوان یک هدف معرفی شده بود. آیا نشانه‌هایی از تحقق این اهداف در فعل و انفعالات مرتبط با انتخابات مشاهده می‌کنید یا نه؟

کسانی که زمین بازی انتخاباتی را (چه از اصلاح طلبان و چه غیر اصلاح طلبان) نقد می‌کنند، حرف درستی می‌زنند. چون علامتی که نشان دهد که نهادهای کلیدی دنبال برگزاری یک انتخابات سالم، منصفانه و رقابتی باشند، موجود نیست. ظاهراً «خالص‌گرایان» می‌دانند با انتخابات غیرمهندسی‌شده و با مشارکت مردم، مجلس آینده را از دست می‌دهند. رهبری نظام هم غیر از صحبت‌های مثبت آغاز سال، سخن و عمل امیدبخشی مطرح نکرده‌اند.

در قانون جدید انتخابات هم اختیارات استصوابی و نظارت شورای نگهبان بسیار افزایش پیدا کرده به گونه‌ای که دفاتر استانی شورای نگهبان امکان برگزاری نشست‌های ویژه شورای تامین و افزودن دامنه نظارت‌ها به ایام پساانتخاباتی را خواهند داشت. این فراگیرتر شدن استصواب چه تاثیری در انتخابات خواهد داشت؟

با تشکیل «دولت یک‌دست»، تندروترین افراد در حوزه‌های سیاسی، علمی، فرهنگی و حتی پزشکی مسلط شده و می‌تازند. این افراد و جریان‌ها در قانون جدید انتخابات هم دنبال انحصار بیشتر هستند. این تندروها نگرانی مردم عادی را از اوضاع کشور ندارند. حتی معتقدند باز هم در کشور بحران‌ها افزایش پیدا کند با تعدادی جانب‌باخته بحران را «جمع» خواهند کرد. اینها در بحران‌ها برای خود منفعت می‌بینند. این نیروها در توسعه و ساختن کشور که مهارت ندارند، در بحران است که می‌توانند انحصارگرایی کنند و تداوم داشته باشند. دو سال از این «دولت یک‌دست» می‌گذرد، شما ببینید یک اقدام مثبت و چشمگیری برای کشور انجام نداده است. این «دولت یک‌دست» تا حالا دولت فیلترینگ، فقر و تحمیل سبک زندگی و معطل در سیاست خارجی بوده است.

اما پس از بروز رخداد‌های اعتراضی سال ۱۴۰۱، بسیاری از تحلیلگران پیش‌بینی می‌کردند، سیستم به سمت باز کردن فضا و کاهش فشار بیشتر بر مردم حرکت کند. اما در عمل به نظر می‌رسد، رویکردهای سلبی در نظام تصمیم‌سازی‌های دولت افزایش پیدا کرده است. این روند از نظر شما چه معنا و مفهومی دارد؟ سیستم چه رهاوردی از این راهبرد برای خود متصور شده است که بر تداوم رویکردهای سلبی اصرار می‌کند؟

اگر از چشم خود «خالصسازان» به موضوع نگاه کنید پاسخ به سوال فوق روشن است. آنها می‌گویند اتفاقی نیفتاده حکومت دارد با قدرت از پیچ تاریخ می‌گذرد و مشکلات اقتصادی و بحران همیشه در کشور بوده است! نگران نیستند. ظاهراً این خالصسازان «دولت یکدست» را مثل دولت پوتین کامیاب ارزیابی می‌کنند. اما متأسفانه این عربستان است که اخیراً با دعوت از مقامات سی کشور جهان به دنبال «میانجیگری» میان روسیه و اوکراین است.

اگر فرض بگیریم که نظارت استصوابی کنار گذاشته شود (فرض محال که محال نیست) و اصلاح‌طلبان و میانه‌روها فرصت حضور در انتخابات را پیدا کنند، آیا باز هم می‌توان با اطمینان گفت که مشارکت انتخاباتی بالا می‌رود؟

اگر به فرض این اتفاقات بیفتد که بعید است. اما در صورت وقوع ممکن است مقداری مشارکت مردم افزایش پیدا کند و «دولت یکدست» می‌تواند کمی در میان مردم ناراضی مشروعیت کسب کند. به نظر من به رغم همه رکود فعلی در کشور، بخشی از مردم ناراضی در ایران از راه‌های تغییر کم هزینه مثل انتخابات استقبال می‌کنند. البته انتخابات مجلس ششم اتفاق نمی‌افتد ولی ممکن است آبروریزی انتخابات ۹۸ تکرار نشود.

در سال‌ها و دهه‌های گذشته، دولت‌ها در دور اول فعالیت‌های خود از تصویب طرح‌های سلبی در زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی خودداری می‌کردند، اما دولت سیزدهم و مجلس یازدهم قانون حجاب و عفاف را بدون توجه به تبعات آن مصوب کردند، این رویکرد می‌تواند به این معنا باشد که جناح راست نگران رقابت در انتخابات نیست و خیالش راحت است که از طریق استصواب، همه رقبای احتمالی حذف می‌شوند؟

بله در بالا توضیح دادم. «خالصسازان» در توهمنند. گویی در صحنه سیاسی ایران دو دنیای جدا از هم داریم. یکی دنیای کوچک و متوهم خالصسازان و یکی هم دنیای میانه‌رو و مردم نگران از اوضاع کشور. یک طرف نابخردانه می‌تازد و یک طرف نگران است. متأسفانه جامعه ایران در وضعیت تلاطم است از قطعیت و پیش‌بینی امری نمی‌توان صحبت کرد. فقط عقل عقلاً به ما می‌گوید که این نحوه حکومت، نگران‌کننده و بحران‌افزاست.

به نظر شما جریان‌ات اثرگذار در انتخابات ۱۴۰۲ شامل چه جریان‌اتی خواهند بود.

میشود حدس زد که بلوک قدرت به دنبال يك رقابت کنترل‌شده میان جریان پایداری و قالیباف است. حکومت تا به امروز از حضور میانه‌روها در انتخابات استقبال نکرده است و ظاهراً با همین دنده می‌خواهد پیچ انتخابات را رد کند.

سعید حجاریان اخیراً اعلام کرده، افزایش مشارکت در انتخابات در گرو شکل‌گیری تکانه‌های بزرگ مانند استعفای دولت ریسی است. برخی دیگر از فعالان سیاسی دامنه این تکانه‌ها را وسیع‌تر کرده و موضوعاتی چون رابطه با آمریکا و فراندم برای ایجاد اصلاحات ضروری را هم ذیل عنوان تکانه‌های احتمالی فرض کردند. نظر شما درباره این تحلیل‌ها چیست؟

آقای حجاریان مثل بقیه تحلیلگران از اوضاع کشور نگران است.

در رخدادهای اعتراضی پس از مرگ مهسا امینی، گروه‌های مرجعی چون نسل زد، دانشجویان، وکلا، دانش‌آموزان و... وارد کنشگری‌های فعال سیاسی شدند. آیا امکان دارد این گروه‌های مرجع وارد کنشگری در انتخابات ۱۴۰۲ و ۱۴۰۴ شوند؟

جمعیت ناراضی و معترض کشور، حتی دهه هشادیه‌ها، هم متکثر و سیالند. بعید نیست این ناراضیان در جریان انتخابات نامزدهای واقع‌بین را پیدا کنند و ممکن است از آنها دفاع کنند. ولی فعلاً چنین چشم‌اندازی نیست. در حال حاضر این حکومت فیلترینگ هست که در حال تاخت و تاز است و می‌تازد و اخیراً به اساتید پزشکی و دانشگاه‌های فنی هم رحم نمی‌کند.

در درون اصولگرایان هم تنازعات و انشقاق‌های فراوانی شکل گرفته، رویارویی و تنازع در جناح راست، چه تبعاتی خواهد داشت؟

همین‌طور است. در ایران فقط جامعه در تلاطم و بحران نیست. در «دولت یک‌دست» هم کلی تنازع و بحران تصمیم‌گیری موج می‌زند. تبعات این تنازع هم همین چیزی است که اتفاق افتاده، ایران از مسیر توسعه خارج شده و در مسیر گسترش فقر حرکت می‌کند و دولت یک‌دست هم در صدا و سیما بوق می‌زند.

آیا می‌توان دولت ریسی را نخستین دولت يك دوره‌ای فرض کرد. اگر این‌گونه باشد، این فرآیند چگونه عینیت می‌یابد.

من اهل این نوع پیش‌بینی‌ها نیستم. مهم این است که خالص‌سازان در

دولت یکدست و در جهت فرسایش ایران و بروکراسی آن دارند فعالیت می‌کنند و بلوک قدرت هم نگران این وضع نیست و دارد ادامه می‌دهد.

«دولت یکدست» تا حالا دولت فیلترینگ، فقر و تحمیل سبک زندگی و معطل در سیاست خارجی بوده است
بعید نیست ناراضیان و دهه هشتادی‌ها در انتخابات نامزدهای واقع‌بین خود را پیدا کنند
جمعیت ناراضی و معترض کشور، حتی دهه هشتادی‌ها، هم متکثر و سیالند
فعلا دولت یکدست و حکومت فیلترینگ می‌تازد
فقط جامعه در تلاطم و بحران نیست، در «دولت یکدست» هم تنازع و بحران تصمیم‌گیری موج می‌زند

منبع: روزنامه اعتماد 14 مرداد 1402 خورشیدی